

(Ver)nieuwbouw zes basisscholen Amsterdam Nieuw-West

RUIMTE VOOR HET LEREN EN ONTWIKKELEN VAN MORGEN

In gesprek met Joke Middelbeek
van Stichting Westelijke Tuinsteden

Monumentale scholen met veel licht, maar ook een hoog energieverbruik en hoge onderhoudskosten. Stichting Westelijke Tuinsteden (STWT) in Amsterdam Nieuw-West stond zo'n tien jaar geleden financieel onder zware druk door een verouderd gebouwenbestand. Met HEVO als risicodragend projectmanager vernieuwde STWT zes basisscholen tot moderne gebouwen die klaar zijn voor het basisonderwijs dat nu en morgen wordt gevraagd. Het zijn flexibele gebouwen waarin leerpleinen in plaats van klassen een centrale rol spelen. Joke Middelbeek, bestuurder van STWT, over een traject met de nodige hobbels, waarin het echter nooit ontbrak aan een goede samenwerking tussen schoolbestuur, gemeente en HEVO.

JOKE MIDDELBEEK is bestuurder van Stichting Westelijke Tuinsteden (STWT). Deze scholenkoepel verzorgt met zestien openbare basisscholen openbaar onderwijs in Amsterdam Nieuw-West.

Aanleiding

'Toen ik hier in 2013 aantrad als bestuurder, stond de stichting financieel behoorlijk onder druk. Dat kwam door de huisvesting. We hadden relatief veel oude gebouwen, waaronder nogal wat H-scholen. Dat zijn schoolgebouwen in de vorm van de letter H. Bij de bouw van Nieuw-West in de jaren vijftig van de vorige eeuw was dat een veelgebruikt schooltype. Op zich mooie scholen, maar wel met relatief veel buitenmuren en glas. Het waren daardoor energieslurpers die bovendien veel onderhoud vroegen. En daar had STWT het geld niet voor. We hebben daarover toen een presentatie gegeven bij het stadsdeel Nieuw-West. Op advies van HEVO heeft het stadsdeel toen, vlak voor de afschaffing van de stadsdelen in 2014, de verantwoordelijkheid genomen zes beschikkingen af te geven voor nieuwbouw.'

Moeilijke start

'De trein ging toen nog niet meteen lopen. In 2014 zijn de deelgemeenten (lokaal bestuur) opgeheven en overgeheveld naar de centrale stad. Hierdoor raakte het contact dat er lag met de deelgemeente verloren en vertraagde het besluitvormingsproces. Het heeft lang geduurd voordat de organisatie van de scholenbouw weer op orde was. Om de boel weer op gang te brengen, heb ik er op aangedrongen een stuurgroep in te stellen, waarin ook de gemeente zitting nam. Toen werden de lijntjes weer korter en ging het een stuk sneller. Uiteindelijk hebben we binnen drie jaar, tussen 2016 en 2019, de zes scholen vernieuwd.'

Uniek én gemeenschappelijk

'De basisscholen van STWT zijn alle zestien uniek. We hebben niet één concept. Aan de ene kant van Nieuw-West spelen andere leer- en ontwikkelvragen dan aan de andere kant, afhankelijk van de samenstelling van de wijken. De zes scholen die zijn vernieuwd, kozen dan ook zelf de *look and feel* van hun gebouw, afgestemd op hun eigen concept. Daar hebben we ons als STWT niet zo mee bemoeid. Op een aantal zaken hebben we wel nadrukkelijk gestuurd. Om te beginnen wilden we flexibele scholen. In principe moet iedere school in elk nieuw gebouw terecht kunnen. We hebben daarnaast gestuurd op akoestiek. De leerpleinen spelen in de scholen een centrale rol. Het gebruik daarvan moet echter geen geluidsoverlast opleveren, want dan weet je op voorhand dat ze niet worden gebruikt. Nog twee zaken waarop we hebben gestuurd: duurzaamheid en energiebesparing. Het onderhoud moet te financieren zijn vanuit onze reguliere middelen voor materiële instandhouding. Dus wilden we een qua materiaalgebruik zo duurzaam en onderhoudsvriendelijk mogelijk gebouw met bovendien lage energielasten. Een gebouw kan nog zo mooi zijn, als je het aan de achterkant niet kunt betalen, gaat dat ten koste van onderwijsgeld. En uiteindelijk draait het in scholen toch allemaal om onderwijs.'

VISIE

Leerpleinen naast klassen

'Vanaf het begin heb ik er op aangedrongen dat de scholen geen traditionele indeling moesten krijgen met klassen en gangen. Klassen zijn er nog wel, maar die grenzen nu aan grote ruimten die je door het openzetten van schuifwanden kunt omvormen tot leerpleinen. Deze spelen een centrale rol in onze onderwijsvisie. We geven in Nederland nog steeds te veel onderwijs alsof we in het industriële tijdperk leven. Met één juf of meester voor de klas die alles weet. Voor de kinderen en hun toekomst is wat anders nodig. Zij moeten leren omgaan met verschillende mensen die hen wat leren en hun vak met hen delen. Ik geloof dan ook sterk in de inzet van experts van buiten in ons onderwijs. De leerkracht coördineert de uitvoering van thema's en zoekt daar de experts bij. Daarmee wordt leren op de basisschool veel breder dan alleen lezen, schrijven, taal en rekenen. Als we eerlijk zijn, doen veel scholen nog maar weinig aan wereldoriëntatie, laat staan aan cultuur. Dat zou in mijn ogen veel meer moeten. Daar heb je echter grotere ruimten voor nodig en die hebben de zes scholen nu met hun leerpleinen.'

Techniek en cultuur

'Een expert van buiten kan bijvoorbeeld veel beter vertellen over techniek dan een leerkracht, maar ook over cultuur. Kinderen vinden het fantastisch als iemand laat zien hoe je met een draadje vanaf een batterij een lamp kunt laten branden of hoe zonnepanelen precies werken. Een danser kan iets vertellen over zijn vak, een kunstschilder over bijvoorbeeld de technieken die hij gebruikt. Wij halen die experts bij ons naar binnen en nemen ze dan voor één of twee dagen in dienst. Dat kunnen ook ouders zijn.'

Trots

'Je ziet nu dat de leerpleinen goed worden gebruikt. Leerkrachten moesten daar hun weg in vinden, maar dat lukt steeds beter. En de kinderen zijn apetrots op hun nieuwe scholen. Ik had het iedereen gegund om op school te zijn toen zij er voor het eerst binnenkwamen. Ze keken hun ogen uit. 'Dat wij dat hebben'. In Nieuw-West heerst veel armoede. Ouders hebben het thuis niet ruim, ook qua behuizing niet. En dan komen de kinderen in een school die er zo mooi uitziet. Zij zijn er nog steeds heel zuinig op.'

Hobbels

'Moeilijkste hobbel in het hele traject was het vinden van tijdelijke huisvesting voor de periode dat de scholen werden verbouwd of nieuw gebouwd. In Amsterdam telt iedere meter. Dat leverde op de plek van de school zelf soms al gevechten op. De H-scholen waren niet alleen groot, maar hadden ook grote schoolpleinen. Daar lieten ambtenaren van andere gemeentelijke afdelingen een begerig oog op vallen. Door de schoolpleinen openbaar te maken, hebben we dat ondervangen. En plek voor tijdelijke scholen is uiteindelijk ook gevonden, vaak met veel creativiteit door bijvoorbeeld een basketbalveldje geschikt te maken voor een tijdelijke school. Daarnaast waren er nog andere hobbels. Bij de vernieuwing van een van de scholen bleken er huismussen in de heggen te zitten. Die moesten eerst kunnen broeden. Dat heeft een half jaar vertraging opgeleverd.'

“

We geven in Nederland nog te veel onderwijs alsof we in het industriële tijdperk leven.

Joke Middelbeek

Rol HEVO

'We zijn erg blij dat HEVO voor ons als risico-dragend projectmanager heeft opgetreden. Daarmee kregen we de garantie dat er nieuwe schoolgebouwen zouden komen. We wisten op voorhand niet wat er allemaal op ons afkwam. Met één medewerker huisvesting op ons kleine bestuurskantoor is dat ook niet te behappen. Het ging immers om een omvangrijk traject met zes te vernieuwen scholen en scholenbouw is niet onze *corebusiness*. HEVO heeft dat proces heel goed opgepakt. We zijn kritisch geweest naar elkaar en dat was goed. Het gaat om fikse bedragen en je moet er samen voor zorgen dat er op een gegeven moment ook iets tot stand komt. Door de goede samenwerking tussen gemeente, HEVO en STWT konden we daarin steeds goede stappen zetten, vooral omdat we er overheen konden stappen als er eens een keer iets schuurde.'

Toekomstbestendig

'Ik pleit er naar aanleiding van ons traject wel voor om langer stil te staan bij toekomstbestendige scholenbouw. Ik vraag me af of wij, door de wens om van het eenvoudige concept van de H-scholen af te komen, misschien iets te veel hebben aangekoerst op scholen met elk een eigen uitstraling. Hoe kan dat in de toekomst efficiënter? Waar het apart moet, apart. Maar waar het slimmer kan, dan misschien wat meer standaardiseren en werken met concepten. Dan blijft er uiteindelijk waarschijnlijk toch meer geld over voor het onderwijs zelf.'

Meer weten over deze scholen of werken met concepten?

Vraag Winifred van den Bosch
E winifred.bosch@hevo.nl
M +31 (0)6 12 11 67 28

MET HEVO ALS RISICODRAGEND PROJECTMANAGER VERNIEUWDE STWT TUSSEN 2016 EN 2019 ZES BASISCHOLEN

- **Huizingaschool:** duurzame nieuwbouw met, naast traditionele groepsruimten, optimaal gebruik van leerpleinen.
- **Slotermeerscholen:** een gemeentelijk monument dat grondig gerenoveerd is en waarvan de bestaande indeling aangepast is om het onderwijs optimaal te faciliteren.
- **Goeman Borgesiusschool:** nieuwbouw, waarbij het vanwege de omgeving belangrijk was om de uitstraling van de oorspronkelijke H-school terug te laten komen.
- **Louis Bouwmeesterschool:** de oorspronkelijke bouwdelen konden behouden blijven door een inpassing van nieuwbouw in het al eerder aangepaste middendeel.
- **Pieter Jelles Troelstraschool:** een grote basisschool voor 700 leerlingen waar grote schuifdeuren toegang tot de leerpleinen geven.
- **Burgemeester de Vlugschool:** een gebouw met een stedelijke uitstraling, twee gymzalen en een groot schoolplein dat ook door de omgeving wordt gebruikt.

Vanwege het monumentale karakter van de H-scholen was het uitgangspunt om minimaal een van de scholen te renoveren. Dit is de Slotermeerscholen geworden. Bij de Louis Bouwmeesterschool is het bestaande schoolgebouw grondig gerenoveerd en zijn twee nieuwe bouwdelen toegevoegd.

